

83ste vergadering

Woensdag 6 juni 2001

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Van Nieuwenhoven

Tegenwoordig zijn 139 leden, te weten:

Van den Akker, Albayrak, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Arib, Atsma, Bakker, Van Baalen, Balemans, Balkenende, Barth, Van Beek, Belinfante, Van den Berg, Biesheuvel, Blaauw, Van Blerck-Woerdman, Blok, Bolhuis, Van Bommel, Buijs, Bussemaker, Van de Camp, Cherribi, De Cloe, Cornielje, Crone, Depla, Van Dijke, Dijksma, Dijkstal, Dijsselbloem, Dittrich, Van den Doel, Duijkers, Eurlings, Feenstra, Geluk, Van Gent, Van Gijzel, Giskes, Gortzak, De Graaf, De Haan, Halsema, Hamer, Harrewijn, Van Heemst, Hermann, Herrebrugh, Hessing, Hillen, Hindriks, Hoekema, Van der Hoeven, Hofstra, De Hoop Scheffer, Kamp, Kant, Karimi, Klein Molekamp, Van der Knaap, Koenders, Kortram, Kuijper, Lambrechts, Leers, Van Lente, Luchtenveld, Marijnissen, E. Meijer, Th.A.M. Meijer, Melkert, Middel, Van Middelkoop, Molenaar, Mosterd, Nicolai, Niederer, Van Nieuwenhoven, Noorman-den Uyl, Oplaat, Örgü, Oudkerk, Van Oven, Passtoors, De Pater-van der Meer, Poppe, Rabbae, Ravestein, Rehwinkel, Reitsma, Remak, Van 't Riet, Rietkerk, Rijpstra, Rosenmöller, Ross-van Dorp, Santi, Scheltema-de Nie, Schimmel, Schoenmakers, Schreijer-Pierik, Slob, Smits, Snijder-Hazelhoff, Van Splunter, Spoelman, Van der Steenhoven, Stellingwerf, Stroeken, De Swart, Swildens-Rozendaal, Terpstra, Timmermans, Udo, Valk, Ter Veer, Vendrik, Verbugt, Verburg, Verhagen, Van der Vlies, Van Vliet, M.B. Vos, O.P.G. Vos, Voûte-Droste, De Vries, Waalkens, Wagenaar, Van Walsem, Weekers, Weisglas, Van

Wijmen, Wijn, Wilders, De Wit, Witteveen-Hevinga en Zijlstra,

en de heren Kok, minister-president, minister van Algemene Zaken, Korthals, minister van Justitie, Hermans, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Pronk, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Vermeend, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Kalsbeek, staatssecretaris van Justitie, en mevrouw Adelmund, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Te Veldhuis, wegens ziekte, de gehele week;

Rouvoet, wegens bezigheden elders;

De Boer, Duivesteijn en Van der Hoek, wegens verblijf buitenslands, ook morgen.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ingekomen is de volgende brief:

“Aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Geachte voorzitter, beste Jeltje, Waarde collega's en medewerkers,

Op 16 mei werd bekend dat ik per 1 juni benoemd zou worden tot burgemeester van de mooie gemeente Wymbritseradiel in de provincie Fryslân. Een plattelands-

gemeente met het schitterende stadje IJlst en nog 27 andere mooie dorpen midden in het Friese merengebied. Ik ben trots een boerenzoon te zijn en het spreekt mij daarom zeer aan om burgemeester te worden in een typisch agrarisch gebied met veel recreatie en zijn eigen cultuur. IJlst is één van de Friesche Elfsteden die ik per schaats, per fiets en te voet mocht verkennen. U zult begrijpen dat Wymbritseradiel een burgemeester krijgt die met veel genoeg terugkeert in het lokale bestuur. Ik hoop dat ik de komende jaren veel oud-collega's mag verwelkomen in dit mooie deel van Fryslân. Op werkbezoek, of als recreant: skutsje-sielend, fietsend of wandelend door de mooie natuur van Wymbritseradiel.

De afgelopen maanden heb ik besloten om mij bij de komende Tweede-Kamerverkiezingen niet meer kandidaat te stellen voor de CDA Tweede-Kamerfractie. Een vijfde periode leek mij te veel. Niet omdat ik geen voldoening meer zou hebben van het kamerlidmaatschap. Integendeel, tot op de dag van vandaag houd ik mij met enthousiasme bezig met het kamerlidmaatschap. Al die jaren heb ik het als een eer ervaren om volksvertegenwoordiger te zijn: ik heb debatten gevoerd in de Tweede Kamer en door middel van spreekbeurten en mediaoptredens verantwoording afgelegd aan de kiezers. Een volksvertegenwoordiger moet er voor de burgers zijn, gekend en erkend worden. Daar geniet ik tot op de dag van vandaag van.

Het is mijn overtuiging, dat je het beste kunt stoppen op een moment dat je nog volop geniet van een

Voorzitter

functie, dat je nog elke dag met plezier naar je werk gaat. Dat is het geval. En ook nu was het, zoals zo vaak met mooie kansen: ze komen niet op het moment dat je het zelf voor het kiezen hebt.

Binnen een jaar zijn er nieuwe Tweede-Kamerverkiezingen. Tegen die achtergrond, vond ik het verantwoord om het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal met ingang van 11 juni a.s. te beëindigen en met een nieuwe uitdaging te beginnen.

Circa 15 jaar heb ik deelgenomen aan debatten in de Tweede Kamer. Debatten met vele bewindslieden en collega's in de Tweede Kamer. In die jaren heb ik talloze contacten opgebouwd, zowel binnen als buiten het parlement. Met dit afscheid komt daar verandering in. Ik zal die contacten, het debat en de "Haagse Hectiek" zeker missen. Tegelijk heb ik het gevoel van verwondering en van grote dankbaarheid dat ik dit werk 15 jaar mocht doen.

Het is een voorrecht om volksvertegenwoordiger te zijn; om één van die 150 kamerleden te zijn die opkomen voor circa 16 miljoen Nederlanders; een voorrecht ook om er op toe te zien dat de overheid betrouwbaar is en met maatregelen komt die in het belang van de burger zijn. Bij deze baan zijn bevlogenheid, geloofwaardigheid en idealisme onmisbare elementen.

Terugkijkend op die 15 jaar, deels als lid van een regeringsfractie, en deels als lid van de oppositie, ben ik van mening dat je veel voor mensen kunt betekenen. Beleid kan in het belang van de burger beïnvloed worden. Een absolute voorwaarde daarvoor is dat een volksvertegenwoordiger betrouwbaar, geloofwaardig en herkenbaar is. De leden in de Tweede Kamer hebben dat zelf in de hand. Om het gezag van kamerleden onder de bevolking te bevorderen, acht ik het wenselijk om de komende jaren accent te leggen op minder strakke en uitgebreide regeerakkoorden, meer dualisme tussen regering en parlement, een sterkere nadruk op ministeriële verantwoordelijkheid van bewindslieden en een grotere continuïteit van het kamerlidmaatschap. Van een drie-termijnen-regeling moet daarom ook geen dogma worden gemaakt. Ik wens de kamer dan ook toe dat zij na de komende verkiezingen minder rigoureuus zal worden vernieuwd dan

de afgelopen keer.

Ik ben ervan overtuigd dat deze elementen zullen bijdragen aan herstel van waardering en respect voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Collega's, bewindslieden, medewerkers van de fractie en van de Kamer; u allen wil ik hartelijk bedanken voor de plezierige samenwerking. U allen was een onmisbare schakel voor mijn functioneren in de Tweede Kamer. Drie jaar geleden bleef ik, na hertellingen, alsnog met een onzekere 29ste zetel in de Tweede Kamer. De gemeente Gramsbergen was mijn redding. De beëdiging op 19 mei 1998 was voor mij een bijzonder moment. Twee uur later dan de andere 149 kamerleden werd ik, in het bijzijn van al mijn collega's beëdigd. Mijn waardering voor en verbondenheid met u allen was groot. Ik kreeg na die tumultueuze verkiezing en de verlate beëdiging een spontaan applaus van al mijn 149 collega's. Dat deed mij bijzonder goed en dat stimuleerde om er weer volop tegenaan te gaan.

Vandaag neem ik afscheid. Ik wens u allen in persoonlijke en politieke zin, alle goeds toe.

Een hartelijke groet,

w.g. Jacob Reitsma"

(Applaus)

De **voorzitter**: Van dit bericht is mededeling gedaan aan de voorzitter van het Centraal Stembureau en aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ik stel voor, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Zeer geachte heer Reitsma,

Toen u in mei 1998, zoals u ons schreef, eventjes niet herkozen leek te zijn in de Tweede Kamer, hebt u zich flink gehouden. U telde uw zegeningen en toonde zich dankbaar voor de mooie jaren die u in de Kamer had gehad. Enkele bewindslieden uit het vorige kabinet kregen in die korte tijd weer zin om terug te komen in het nieuwe kabinet. Zij hadden te vroeg gejuicht. De kiezers in Gramsbergen kregen dankzij onze commissie voor de Geloofsbriefen

alsnog hun zin en u mocht de containers die u hier had ingepakt weer uitladen. Maar als voorzichtig mens zei u er toen bij: "Eerst zien, dan geloven". Welnu, "eerst zien, dan geloven", dat zullen sommige bewindslieden van het huidige kabinet ook wel weer zeggen nu u zelf schrijft dat u ons gaat verlaten!

Wij allen, de bewindslieden en de medeleden, kunnen ons debatten over rekeningrijden en belastingen moeilijk voorstellen zonder uw krachtige inbreng. Nadat u op 30 juli 1986 in de Oude Zaal werd beëdigd, hebt u voor uw krachtige inbreng kunnen oefenen in debatten met minister Deetman van Onderwijs en Wetenschappen en staatssecretaris Koning van Financiën. U bent uw messen gaan slijpen toen in 1989 minister Ritzen aantrad – die dan ook inmiddels ver weg is gaan wonen! – maar u hebt de hakbijl pas echt tevoorschijn kunnen halen in 1994. U had toen uw jachtterrein verlegd naar Verkeer en Waterstaat en daarbij trof u in minister Jorritsma iemand die u met veel plezier en even grote duidelijkheid van repliek diende. Mijn voorganger Bukman moest af en toe tegen u en tegen de minister zeggen dat de wederzijdse argumenten nu wel voldoende gewisseld waren, maar dat verhinderde u beiden niet om via "één klein vraagje nog, mijnheer de voorzitter...!" opnieuw uw eigen punt te maken.

Raakten de voorzitter, de overige leden, de pers en de televisiekijker daardoor geïrriteerd? Helemaal niet. Uw enthousiasme werkt aanstekelijk. U heeft de gave om in het hevigste debat bij de krachtigste beschuldigingen te laten merken dat er altijd weer een volgende dag komt. Die gave is kostbaar in een democratie en die gave heeft u ook effectief gemaakt, niet alleen in het stevige debat, maar ook in het compromis: de Hanzelijn, de erfpachtcontracten en tientallen andere voorbeelden zijn uw oogst. Bovendien weten de leden van de vaste commissie voor VROM, waarvan u voorzitter bent geweest, dat u oog hebt voor de grote lijn en dat u verzoening kunt bereiken. Wij denken dat Wymbritseradiel een uitstekende burgemeester krijgt die ervoor zal zorgen dat in zijn ambtsperiode de Tocht der tochten weer eens op het ijs gereden kan worden. Wij rekenen allemaal op een uitnodiging!

De heer Kok, Minister-President, minister van Algemene Zaken

© M. Sablerolle – Gouda

(Applaus)

De **voorzitter**: De overige ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van Orde.

Vragen van het lid Rosenmöller aan de minister-president over de **zeer forse salarisstijging (3,5 maal de gemiddelde loonstijging) bij de topmanagers in Nederland**.

□

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Voorzitter. Voor de top van het Nederlandse bedrijfsleven is het grote graaien nog steeds niet voorbij. Was hun salarisstijging in 1998 8%, in 1999 13%, vorig jaar waren zij helemaal de schaamte voorbij en was het 14%, aldus een onderzoek van de Volkskrant, gemeld in de editie van afgelopen zaterdag.

Zo wordt natuurlijk elk pleidooi van werkgevers voor loonmatiging

ongeloofwaardig. Deze maatschappelijk gezien onacceptabele vorm van verrijking vraagt om maatregelen. Maar wat zei gisteravond de minister van Sociale Zaken? "Het kabinet start een onderzoek". Dat is inmiddels een beproefde methode: als Paars het niet meer weet, dan begint het een onderzoek. GroenLinks wil geen onderzoek, GroenLinks wil maatregelen. Vandaar de volgende vragen aan de minister-president.

1. Deelt u de conclusie dat nog steeds sprake is van "exhibitionistische zelfverrijking", uw eigen uitspraak uit 1997?

2. Wat heeft uw gesprek opgeleverd met de werkgevers toen u dat toezegde bij de laatste algemene en politieke beschouwingen, waarin u ook al uw zorg uitte over de loonstijging aan de top?

3. Deelt de minister-president de opvatting dat de gemiddelde stijging van lonen aan de top ongeveer gelijk hoort te zijn aan de gemiddelde stijging van lonen aan de basis?

4. Waarom komt er in hemelsnaam een onderzoek? Zo'n onderzoek wordt al jaren verricht en wij praten er ook al jaren over, maar er zijn nog steeds geen resultaten. Maatregelen zijn geboden.

Ten slotte wil ik graag dat de minister-president reageert op drie suggesties onzerzijds: een hogere belasting voor topinkomens, het maken van afspraken in het komende

voorjaarsoverleg, gericht op het beëindigen van deze excessieve loonstijging – niet-cao'ers moeten op dezelfde manier behandeld worden als cao'ers – en het instemmingsrecht van ondernemingsraden inzake optieregelingen, als de commissarissen hun taak als toezichthouders verzaken.

□

Minister **Kok**: Voorzitter. Ik geef graag nadere toelichting op de reden voor de minister van Sociale Zaken en voor het gehele kabinet om een aantal zaken op korte termijn op een rijtje te zetten. Aanleiding daartoe zijn de uitkomsten van het onderzoek van de Volkskrant van het afgelopen weekend, een recent onderzoek van de FNV en een uitgebreide analyse in het blad Forum van VNO-NCW over de ontwikkeling van de salarissen, onderverdeeld in verschillende omzetcategorieën. Dat laatste onderzoek is overigens uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. Nu bij de bestudering van die cijfers is gebleken dat er vrij grote verschillen zijn tussen die drie onderzoeken, is het verstandig van de minister van Sociale Zaken om een en ander goed op een rijtje te zetten en van de nodige analyses te voorzien. Die analyses hebben ook betrekking op de "buitenlandfactor". In hoeverre is bij het aantrekken en in dienst houden van topmanagement sprake van een reële Europese of zelfs transatlantische concurrentiefactor? De beloningen zijn gegarandeerd, maar wij vragen ons ook af hoe het zit met de risico's die men loopt, als men minder presteert of als het wat minder goed gaat in het bedrijf. Het is goed als de minister daarbij een vergelijking maakt met de loonontwikkeling in cao's. Voor een goede vergelijking zal tevens gekeken moeten worden naar de incidentele looncomponent, die ook voor de doorsnee werknemer geldt.

Ik heb de indruk dat wij moeten oppassen voor generalisaties. Wij moeten vaststellen dat er sprake is van een gedifferentieerd beeld. Maar in het algemeen lijkt er toch wel sprake te zijn van een buitensporige inkomensontwikkeling in grote delen van de top van het bedrijfsleven. Ik vind een dergelijke inkomensontwikkeling niet verantwoord. Ieder moment heeft zijn eigen hoogtepunten en ik vind het niet nodig om steeds die uitspraak van een aantal